

Krzysztof Sidorkiewicz

PROBLEMATYKA FREKWENCJI WYBORCZEJ NA PODSTAWIE O DOŚWIADCZEŃ OKRĘGU ELBLĄSKIEGO W WYBORACH PARLAMENTARNYCH ROKU 2005

Wprowadzenie

Frekwencja wyborcza w Polsce w wyborach parlamentarnych systematycznie maleje. Sporym zaskoczeniem były pierwsze wolne wybory do Sejmu i Senatu w 1991 r., kiedy to frekwencja osiągnęła 43,2 proc. Po wzroście w 1993 r. do 52,08 proc. w kolejnych wyborach systematycznie frekwencja malała, osiągając w 1997 r. – 47,93 proc., w 2001 r. – 46,29 proc. i w 2005 r. – 40,57 proc. Uczestnictwo w wyborach do Senatu było zbliżone do frekwencji sejmowej¹. Tak więc w wyborach 2005 r. frekwencja była niższa niż w pierwszych demokratycznych wyborach w 1991 r. W ostatnim okresie liczni naukowcy, publicyści oraz osoby ze świata polityki analizowali przyczyny tak

---

¹ Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 31 października 1991 r. o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 27 października 1991 r., MP 1991, nr 41, poz. 288. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 31 października 1991 r. o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 27 października 1991 r., MP 1991, nr 41, poz. 287. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 23 września 1993 r. o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 19 września 1993 r., MP 1993, nr 50, poz. 470. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 23 września 1997 r. o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 19 września 1993 r., MP 1993, nr 50, poz. 471. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 25 września 1997 r. o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 21 września 1997 r., MP 1997, nr 64, poz. 620. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 25 września 1997 r. o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 21 września 1997 r., MP 1997, nr 64, poz. 621. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 września 2001 r. o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 23 września 2001 r., Dz.U. 2001, nr 109, poz. 1186. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 września 2001 r. o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 23 września 2001 r., Dz.U. 2001, nr 109, poz. 1187. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 września 2005 r. o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 września 2005 r. Protokół Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 września 2005 r. o zbiorczych wynikach głosowania na okręgowe listy kandydatów na posłów. Zamieszczono na stronie internetowej: <http://www.pkw.gov.pl> (27 września 2005). Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 września 2005 r. o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 września 2005 r., zamieszczone na stronie internetowej: <http://www.pkw.gov.pl> (27 września 2005).

niskiego udziału wyborców. Niniejszym artykułem chciałem włączyć się do dyskusji na ten temat.

Uznałem, że dobrym rozwiązaniem mogła być analiza elbląskiego okręgu wyborczego w kontekście wyborów w 2005 r. Przedstawiłem strukturę społeczną mieszkańców okręgu elbląskiego. Korzystałem z wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r. oraz innych danych statystycznych. W tekście omówione zostały także zmiany, które następowały w tzw. elbląskim okręgu wyborczym po 1989 r. W tym celu skorzystałem z ordynacji wyborczych do Sejmu i Senatu, dokumentów kilkakrotnie modyfikowanych. Kolejnym istotnym elementem była analiza wyników głosowania w poszczególnych powiatach okręgu elbląskiego. Przyjąłem, że zbadanie wymienionych elementów pozwoli na wyciągnięcie wstępnych wniosków związanych z frekwencją wyborczą, a szczególnie z przyczynami tak niskiego jej poziomu w okręgu elbląskim. Artykuł mógłby stać się także przyczynkiem do dalszych rozważań nad tym tematem.

Charakterystyka mieszkańców okręgu elbląskiego

Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r. liczba mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego wynosiła 1428,4 tys. osób, co stanowiło 3,7 proc. ludności kraju. Liczba ludności w porównaniu z 1988 r. zwiększyła się o 30,2 tys. Charakterystyczną cechą województwa była najniższa w kraju gęstość zaludnienia, która wyniosła 59 osób na km kw.²

W metodologii statystycznej województwo warmińsko-mazurskie zostało podzielone na trzy podregiony: elbląski, olsztyński oraz ełcki. Moim zainteresowaniem objęty został region elbląski oraz powiat bartoszycki i lidzbarski, które należały do regionu olsztyńskiego, ale od 2001 r. stanowiły część elbląskiego okręgu wyborczego. W przypadku danych dotyczących wykształcenia dysponowałem tylko danymi, które obejmowały całe województwo warmińsko-mazurskie.

Analizując wyniki dotyczące wykształcenia, należy zwrócić uwagę na dwa aspekty. Pierwszym niezaprzeczalnym faktem była poprawa wykształcenia we wszystkich kategoriach w stosunku do 1988 r. Wzrosła liczba osób z wykształceniem wyższym z 5,4 proc. do 8,7 proc., z wykształceniem średnim i policealnym z 23,5 proc. do 30,4 proc. W tych kategoriach wzrost dotyczył zarówno miasta, jak i wsi. Zwiększyła się także liczba osób z wykształceniem zawodowym z 20,6 proc. do 22,3 proc. W tym przypadku w mieście nastąpił spadek, a na wsi niewielki wzrost. Zmniejszeniu uległa liczba osób z wykształceniem jedynie podstawowym, ale w większym stopniu w mieście aniżeli na wsi. Podobny spadek nastąpił w przypadku osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym.

Drugą kwestią jest porównanie tych danych z danymi ogólnokrajowymi. Na tym tle województwo warmińsko-mazurskie wypadło gorzej. Średnia osób z wyższym wykształceniem w Polsce wynosiła w 2002 r. 10,2 proc., z wykształceniem średnim i policealnym 32,6 proc. i z wykształceniem zawodowym 24,1 proc.

---

² *Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r. w województwie warmińsko-mazurskim (Rozdział I: Stan i struktura demograficzna)*, zamieszczone na stronie internetowej: <http://www.stat.gov.pl> (25 marca 2006).

Tabela 1. Ludność w województwie warmińsko-mazurskim w wieku 15 lat i więcej wg poziomu wykształcenia w latach 1988 i 2002 (dane w tysiącach i procentach)

Poziom wykształcenia	1988	2002	Miasto 1988	Miasto 2002	Wieś 1988	Wieś 2002
Wyzsze	54,1 (5,4%)	99,2 (8,7%)	46% (7,8%)	83,5 (11,8%)	8,1 (2%)	15,7 (3,6%)
Średnie i policealne	234,4 (23,5%)	347,2 (30,4%)	183,2 (31,2%)	264 (37,5%)	51,2 (12,4%)	83,2 (19%)
Zasadnicze zawodowe	205,4 (20,6%)	254,9 (22,3%)	122,7 (20,9%)	143,1 (20,3%)	82,7 (20,1%)	111,8 (25,5%)
Podstawowe ukończone	420,4 (42,1%)	376,8 (33%)	206,6 (35,3%)	180,7 (25,6%)	213,8 (51,9%)	196,1 (44,8%)
Podstawowe nieukończone	84,1 (8,4%)	44,4 (3,9%)	28,3 (4,8%)	16,9 (2,4%)	55,8 (13,5%)	27,5 (6,3%)
Nieustalony poziom wykształcenia		19,9 (1,7%)		16,6 (2,4%)		3,2 (0,7%)

Źródło: Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r. w województwie warmińsko-mazurskim (Rozdział II: Struktura społeczna ludności) zamieszczone na stronie internetowej: <http://www.stat.gov.pl> (25 marca 2006).

Mniejszy był odsetek osób z wykształceniem podstawowym ukończonym – 28,2 proc. oraz podstawowym nieukończonym – 2,8 proc.³ Ludność województwa warmińsko-mazurskiego była gorzej wykształcona niż ludność pozostałego obszaru Polski. Ważną kwestią była struktura zatrudnienia w regionie. Wzrost poziomu bezrobocia w województwie warmińsko-mazurskim znacząco wpłynął na postawy społeczne i obywatelskie ludności.

Tabela 2. Bezrobotni zarejestrowani w wybranych powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2004 r. (na 31 grudnia 2004 r.)

Nazwa powiatu	Bezrobotni zarejestrowani	Stopa bezrobocia rejestrowanego w proc.
Braniewski	6557	40,2
Działdowski	8423	33,9
Elbląski	7758	36,8
Iławski	9184	24,6
Nowomiejski	4590	28,6
Ostródzki	13368	33,8
Elbląg - miasto na prawach powiatu	11841	24,2
Bartoszycki	9420	38,7
Lidzbarski	6193	36,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Województwo warmińsko-mazurskie 2005. Podregiony. Powiaty. Gminy*, oprac. T. Ścibek, Olsztyn 2005, s. 112.

³ Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r. (Rozdział II: Struktura społeczna ludności), zamieszczone na stronie internetowej: <http://www.stat.gov.pl> (26 marca 2006).

Uzupełniając dane z tabeli, należy dodać, iż w całym województwie warmińsko-mazurskim liczba bezrobotnych zarejestrowanych w 2004 r. wynosiła 162 361 osób, co stanowiło 29,2 proc. W samym podregionie elbląskim bez pracy pozostawało 61 721 mieszkańców regionu, czyli 30,3 proc. Najniższy wskaźnik bezrobocia zanotowano w Elblągu, a najwyższy w powiecie braniewskim – nie pozostaje to bez wpływu na postawy obywatelskie. Trudności w znalezieniu pracy dla egzystencji dużej części mieszkańców były sprawą kluczową. Niestety, w ciągu ostatnich lat sytuacja nie uległa poprawie, w konsekwencji czego marazm społeczny jedynie się pogłębiał. Negatywnym zjawiskiem był także wzrost liczby bezrobotnych z wykształceniem wyższym. W dalszym ciągu była to – pośród pozostających bez pracy – najmniej liczna grupa, ale odsetek bezrobotnych w niej systematycznie wzrastał. Nietrudno przewidzieć negatywne konsekwencje takiego stanu rzeczy na przyszłość – zapewne ważą na podejmowaniu decyzji dotyczących edukacji młodych ludzi. Wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców regionu mógłby stać się impulsem do istotnych zmian postaw społecznych, jednak w tej sytuacji obserwuje się tendencję odwrotną.

Zmiany wielkości okręgu elbląskiego oraz frekwencja wyborcza po 1989 r.

Budowa okręgu wyborczego jest ważnym elementem prowadzenia gry politycznej. Wielkość okręgu wyborczego, jego struktura społeczna czy określone tradycje występujące w danym okręgu wyborczym wpływają na konkretne zachowania polityczne wyborców⁴.

W 1989 r. okręg wyborczy dla wyborów do Sejmu i Senatu stanowiło województwo elbląskie. W uchwale Rady Państwa z dnia 13 kwietnia 1989 r. zapisano, iż w okręgu elbląskim miało być wybranych pięciu posłów, a ustalony parytet był następujący: dwa mandaty – PZPR, jeden mandat – ZSL, jeden mandat – SD, jeden mandat – bezpartyjny, czyli tylko o jedno miejsce w tym okręgu toczyły się wolne wybory⁵. W wyborach do Senatu obywatele mieli możliwość wybrania dwóch senatorów, ale wybory miały w pełni wolny, demokratyczny charakter⁶.

Sejm X kadencji przygotował ordynację wyborczą, która została przyjęta 10 maja 1991 r. dla wyborów do Senatu, a 28 czerwca 1991 r. – do Sejmu⁷. Tym razem region elbląski został połączony z województwem olsztyńskim w jeden okręg wyborczy. Z tak powstałego okręgu wyborczego wybierano 13 posłów, a siedziba okrę-

⁴ *Współczesne partie i systemy partyjne. Zagadnienia teorii i praktyki politycznej*, red. W. Sokół, M. Żmigrodzki, Lublin 2003, s. 179-182.

⁵ *Uchwała Rady Państwa z dnia 13 kwietnia 1989 r. w sprawie okręgów wyborczych dla wyborów do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i przeznaczenia mandatów w tych okręgach*, Dz.U. 1989, nr 21, poz. 111. Zmiany w systemie wyborczym w Polsce po 1989 r. omówił R. Chruściak, *System wyborczy i wybory w Polsce 1989-1998. Parlamentarne spory i dyskusje*, „Studia nad polityką”, red. R. Chruściak, t. 5, Warszawa 1999.

⁶ Zgodnie z zapisami ordynacji do Senatu z każdego województwa wybierano po dwóch senatorów, a z województwa warszawskiego i katowickiego po trzech. *Ordynacja wyborcza do Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, Dz.U. 1989, nr 19, poz. 103.

⁷ *Ordynacja wyborcza do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, Dz.U. 1991, nr 59, poz. 252; *Ordynacja wyborcza do Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*, Dz.U. 1991, nr 72, poz. 319.

gowej komisji wyborczej mieściła się w Olsztynie. W wyborach do Senatu utrzymano zasady obowiązujące w 1989 r.⁸. Do ordynacji wyborczej nie wprowadzono progów procentowych dla partii politycznych. Skutkiem tego było rozdrobnienie parlamentu. Okręg wyborczy, w którym znalazł się Elbląg, był zdecydowanie za duży. W momencie gdy dopiero kształtowały się partie polityczne, można uznać to za błąd klasy politycznej. Wyborcy nie znali swoich kandydatów i nie utożsamiali się z nimi, czego skutkiem była niska frekwencja wyborcza.

Parlament pierwszej kadencji przyjął nową ordynację wyborczą do Sejmu 28 maja 1993 r.⁹, a wybory do Senatu przebiegały zgodnie z ordynacją z 10 maja 1991 r. W wyborach do Sejmu okręg wyborczy obejmował obszar województwa elbląskiego; z niego miało być wybranych pięciu posłów. Siedziba okręgowej komisji wyborczej mieściła się w Elblągu¹⁰.

Parlament 1997–2001 r. przyjął 21 kwietnia 2001 r. nową ordynację wyborczą do Sejmu i Senatu¹¹. Było to między innymi spowodowane koniecznością dostosowania prawa wyborczego do zmian administracyjnych, które nastąpiły w Polsce w 1999 r. Zmienił się także obszar okręgu elbląskiego. Zgodnie z ordynacją wyborczą był to okręg wyborczy nr 34 i składał się z części województwa warmińsko-mazurskiego. Do okręgu należały powiaty: bartoszycki, braniewski, działdowski, elbląski, iławski, lidzbarski, nowomiejski, ostródzki oraz miasto Elbląg. Ustalono także, że z okręgu będzie wybieranych ośmiu posłów. Okręg wyborczy do Senatu był taki sam – miano z niego wybierać dwóch senatorów¹². Okręg wyborczy był nowym rozwiązaniem po 1989 r. Nowe powiaty, które do tej pory nie były związane z Elblągiem, stały się częścią okręgu wyborczego. Zmiany te należy to uznać za błąd, gdyż konstrukcja okręgu wyborczego – z punktu widzenia wyborcy – była tworem sztucznym. Decyzje w sprawie nowego kształtu okręgu wyborczego nie przyczyniły się do wzrostu zainteresowania społeczeństwa polityką, a tym bardziej nie poprawiły frekwencji wyborczej.

W 1991 r. w okręgu wyborczym nr 23 (olsztyńsko-elbląski) zarejestrowano 26 list oraz 225 kandydatów na posłów. Frekwencja wyborcza wynosiła 39,42 proc. (334 532)¹³, a w wyborach do Senatu – 39,35 proc. (129 767)¹⁴. Zwraca uwagę znacznie niższy udział wyborców w stosunku do frekwencji w całym kraju. W sąsiednim województwie gdańskim frekwencja w wyborach do Senatu wyniosła 50,07 proc. Rozdrobnienie mandatów, podobnie jak w całym kraju, było bardzo duże. Frekwencja wyborcza była o około 4 proc. niższa od frekwencji ogólnopolskiej.

---

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej*, Dz.U. 1993, nr 45, poz. 205. Bardzo ważne było wprowadzenie progów procentowych dla partii politycznych – 5 proc. oraz dla koalicji wyborczych – 8 proc.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej*, Dz.U. 2001, nr 46, poz. 499 i nr 74, poz. 786.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 31 października 1991 r. o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 27 października 1991 r.*, MP 1991, nr 41, poz. 288.

¹⁴ *Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 31 października 1991 r. o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 27 października 1991 r.*, MP 1991, nr 41, poz. 287.

Tabela 3. Frekwencja wyborcza po 1991 r.

Rok	Sejm	Senat	Okręg – Sejm	Okręg – Senat
1991	43,2	43,2	39,42	39,35
1993	52,08	52,06	48,87	48,86
1997	47,93	47,92	40,97	40,96
2001	46,29	46,28	42,03	42,03
2005	40,57	40,56	34,4	34,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników wyborów do parlamentu RP publikowane przez Państwową Komisję Wyborczą.

W 1993 r. w okręgu elbląskim zarejestrowano 15 list. Frekwencja w wyborach do Sejmu wynosiła 48,87 proc. (163 999)¹⁵, do Senatu – 48,86 proc. (163 954)¹⁶.

W 1997 r. w okręgu elbląskim w wyborach do Sejmu zarejestrowano 11 list okręgowych. Frekwencja wyborcza wyniosła 40,97 proc. (143 293)¹⁷. W wyborach do Senatu zgłoszono dziewięciu kandydatów. Frekwencja wyborcza wyniosła 40,96 proc. (143 258)¹⁸. Tym razem frekwencja w porównaniu z całym krajem była o około 7 proc. niższa. Dla porównania – w wyborach do Senatu w okręgu gdańskim frekwencja wyniosła 55 proc.

W 2001 r. w okręgu elbląskim zarejestrowano dziewięć list okręgowych z 130 kandydatami. Frekwencja w wyborach do Sejmu wyniosła 42,03 proc. (205 616)¹⁹; do Senatu kandydowało dziewięć osób, frekwencja wyborcza wyniosła 42,03 proc. (205 599)²⁰.

W 2005 r. w okręgu elbląskim zarejestrowano 13 list okręgowych ze 171 kandydatami. Frekwencja w wyborach do Sejmu wyniosła 34,40 proc. (173 559)²¹; do Senatu było dziewięciu kandydatów, frekwencja wyniosła 34,39 proc. (173 536)²².

Frekwencja w elbląskim okręgu wyborczym we wszystkich przeprowadzonych wyborach do parlamentu RP po 1991 r. była niższa w stosunku do frekwencji ogólnie-

¹⁵ *Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 23 września 1993 r. o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 19 września 1993 r.*, MP 1993, nr 50, poz. 470.

¹⁶ *Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 23 września 1997 r. o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 19 września 1993 r.*, MP 1993, nr 50, poz. 471.

¹⁷ *Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 25 września 1997 r. o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 21 września 1997 r.*, MP 1997, nr 64, poz. 620.

¹⁸ *Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 25 września 1997 r. o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 21 września 1997 r.*, MP 1997, nr 64, poz. 621.

¹⁹ *Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 września 2001 r. o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 23 września 2001 r.*, Dz.U. 2001, nr 109, poz. 1186.

²⁰ *Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 września 2001 r. o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 23 września 2001 r.*, Dz.U. 2001, nr 109, poz. 1187.

²¹ *Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 września 2005 r. o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 września 2005 r. Protokół Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 września 2005 r. o zbiorczych wynikach głosowania na okręgowie listy kandydatów na posłów*, zamieszczono na stronie internetowej: <http://www.pkw.gov.pl> (27 września 2005).

²² *Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 27 września 2005 r. o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 25 września 2005 r.* zamieszczono na stronie internetowej: <http://www.pkw.gov.pl> (27 września 2005).

polskiej. Największe różnice zanotowano w 1997 r., kiedy to frekwencja spadła o około 7 proc., oraz w wyborach 2005 r., gdy frekwencja była niższa o około 6 proc. Od 1993 r. obserwuje się tendencję spadkową, a różnica między latami 1993 a 2005 r. wynosi aż 14 proc. Przyczyny tego zjawiska mogły niepokoić.

Wybory do Sejmu z 2005 r. w elbląskim okręgu wyborczym

Niska frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2005 r. w elbląskim okręgu wyborczym wynikała z licznych wymienionych wyżej przesłanek. Warto zapoznać się z wynikami frekwencji w poszczególnych powiatach oraz gminach okręgu.

Tabela 4. Frekwencja wyborcza w powiatach okręgu elbląskiego

Nazwa powiatu	Liczba uprawnionych do głosowania	Frekwencja w proc.
Braniewski	34 901	32,27
Lidzbarski	34 439	32,31
Elbląski	44 081	28,69
Nowomiejski	32 833	37
Działdowski	51 374	31,75
Bartoszycki	51 413	32,49
Iławski	70 959	35,76
Miasto Elbląg	100 337	40,86
Ostródzki	84 210	32,05
Suma	504 547	34,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Wyborczej w Elblągu opublikowanych w: http://www.pkw.gov.pl/index.jsp?place=Menu2&news_catid=1749&layout=1 (20 marca 2006 r.), Wyniki głosowania w powiatach wraz z frekwencją w okręgu wyborczym nr 34.

Frekwencja wyborcza w poszczególnych powiatach kształtowała się bardzo podobnie. Najniższy wynik uzyskano w powiecie elbląskim, a najwyższy w mieście Elbląg. W pewien sposób można odnieść te wyniki do wskaźników bezrobocia. W samym Elblągu bezrobocie było najniższe, ale powiat elbląski pod względem wskaźnika bezrobocia zajmował drugą pozycję w okręgu. Aktywność wyborcza mieszkańców terenów z mniejszym bezrobociem była wyższa od pozostałych. Różnica między skrajnymi wynikami wynosiła 12,17 proc.

Gminy pogrupowane zostały w czterech kategoriach: miasto, wieś, obszar miejski na terenie miejsko-wiejskim, obszar wiejski na terenie miejsko-wiejskim. Najwyższa frekwencja była w miastach i wyniosła 38,77 proc. W Nowym Mieście Lubawskim zanotowano najliczniejszy udział wyborców – 42,07 proc., najmniej liczny w Górowie Iławeckim – 35,50 proc. Znacznie gorzej było na wsi – 29,20 proc.; we wsi Grunwald do wyborów poszło zaledwie 22,85 proc. uprawnionych, najwięcej w Lubawie, bo 40,35 proc. Różnica między tymi wynikami to 17,5 proc. Takie dysproporcje świadczą o silnym zróżnicowaniu obszarów wiejskich. Jeszcze niższa frekwencja była na obsza-

rach sklasyfikowanych jako obszary wiejskie na terenie miejsko-wiejskim – 24,33 proc. W tej grupie najniższa frekwencja była we Fromborku – 14,86 proc., a najwyższa w Młynarach – 30,78 proc., a różnica między najwyższym i najniższym wynikiem – 15,92 proc. Nieco większą aktywność wykazali wyborcy obszarów miejskich na terenie miejsko-wiejskim – 31,31 proc. We Fromborku głosowało 36,80 proc., w Bisztynku – 21,22 proc.²³ Różnica między skrajnymi wynikami wynosi 15,58 proc. Może zastanawiać niski wskaźnik udziału w wyborach we Fromborku. W obszarze miejskim była ona najwyższa, a w obszarze wiejskim najniższa. Podobnie kształtowała się sytuacja w Elblągu i powiecie elbląskim.

Frekwencja w miastach była wyższa niż na wsi o 9,57 proc. – w większości wsi wynosiła 22–26 proc. Jeszcze słabsze wyniki zanotowano na obszarach wiejskich na terenie miejsko-wiejskim. Zjawisko to należy uznać za niepokojące i bardzo mocno deformujące demokratyczne wybory. Świadczy ono o głębokim kryzysie demokracji w małych miejscowościach i na wsi, ale – może przede wszystkim – o zniechęceniu społeczeństwa.

Tabela 5. Wyniki głosowania do Sejmu RP w dniu 25 września 2005 r. w poszczególnych powiatach w okręgu wyborczym nr 34

Nazwa powiatu	LPR	PiS	SLD	PO	PSL	Samoobrona RP
bartoszycki	835	2 609	1 384	2 593	1 179	5 281
braniewski	540	1 585	1 380	2 468	1 108	2 041
działdowski	1 521	3 196	1 545	3 016	1 964	2 729
elbląski	635	2 590	1 166	2 622	1 029	2 695
iławski	1 342	4 213	2 109	6 214	4 105	4 058
lidzbarski	574	2 388	1 018	2 742	482	2 176
nowomiejski	985	2 108	738	1 619	2 439	2 813
ostródzki	1 081	6 467	4 224	5 262	2 166	4 126
miasto Elbląg	1 776	11 199	6 441	12 516	508	3 485
Suma	9 289	36 355	20 005	39 052	14 980	29 404

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Wyborczej w Elblągu opublikowanych w: http://www.pkw.gov.pl/index.jsp?place=Menu2&news_catid=1749&layout=1 (25 marca 2006), Wyniki głosowania do Sejmu RP w poszczególnych powiatach w okręgu wyborczym nr 34.

W wyniku wyborów w elbląskim okręgu wyborczym podział mandatów był następujący: dwa – PiS, dwa – PO, dwa – Samoobrona RP, jeden – SLD i jeden – PSL. Wybory odzwierciedlały określone poglądy polityczne mieszkańców, a także wynikały z pewnej specyfiki powiatu. Biorąc pod uwagę liczbę zdobytych głosów, zwycięzcy w poszczególnych powiatach byli następujący: PO – braniewski, iławski, lidzbarski i miasto Elbląg; Samoobrona RP – bartoszycki, elbląski oraz nowomiejski; PiS – działdowski i ostródzki. Pewnym zaskoczeniem była tak duża liczba głosów oddana

²³ Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Wyborczej w Elblągu opublikowanych na stronie: http://www.pkw.gov.pl/index.jsp?place=Menu2&news_catid=1749&layout=1 (22 marca 2006) – *Wyniki głosowania do Sejmu RP z frekwencją w gminach i uwzględnieniem typu terenu w okręgu wyborczym nr 34*.

na PO w powiecie braniewskim, gdzie wskaźnik bezrobocia był najwyższy. Świadczyło to także o tym, że trudno było wskazać jednoznaczne przyczyny takiej a nie innej postawy wyborców. Można przypuszczać, że tak mógłby wyglądać podział głosów, gdyby obowiązywała ordynacja większościowa.

Można zadać pytanie: jakie działania mogły zmienić sytuację? Należy szczególnie zwrócić uwagę na dwie ważne sprawy. Po pierwsze – trzeba poprawić sytuację na rynku pracy. Najwyższy poziom bezrobocia w kraju, poważne problemy w znalezieniu zatrudnienia wpływały na zahamowanie zachowań społecznych i tylko pogłębiały marazm. Ten stan rzeczy nie zmienia się bez działań aktywizujących mieszkańców czy wsparcia zewnętrznego.

Drugą istotną kwestią jest poziom wykształcenia ludności. Stwarzając szerokie możliwości nauki na wszystkich poziomach dla młodzieży, szczególnie ubogiej, której trudniej udźwignąć finansowy ciężar wykształcenia, jak również wzmacniając kształcenie ustawiczne dla dorosłych, można oczekiwać, że nastąpią zmiany w mentalności ludności zamieszkującej ten obszar. Jednak ten proces ewolucyjny wymaga wsparcia zewnętrznego w postaci chociażby rozwiniętego systemu stypendialnego. Należy podkreślić, że poziom wykształcenia wzrasta, ale na tym obszarze zbyt wolno w porównaniu z innymi regionami Polski. Niezbędne wydaje się także promowanie działań demokratycznych, ale w obliczu wyżej wymienionych problemów pierwszeństwo musi mieć zmniejszenie bezrobocia i podniesienie poziomu edukacji.

Inne sfery, które wpływały na niski poziom frekwencji wyborczej, wynikały z ogólnej sytuacji politycznej. Zniechęcenie do polityki było konsekwencją m.in. niskiego poziomu kultury politycznej samych elit rządzących. Aktywność polityków w okręgu wyborczym często ograniczała się do kampanii wyborczej. Pewnym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie większościowej ordynacji wyborczej, co spowodowałoby konieczność większego zainteresowania polityków okręgiem wyborczym. Mały okręg wyborczy mógłby przyczynić się do poprawy relacji wyborca – obywatel. W skali kraju takie działanie spowodowałoby polaryzację sceny politycznej, a zarazem marginalizację mniejszych ugrupowań politycznych. Rząd wyłoniony w wyniku takich wyborów prawdopodobnie dysponowałby większością zdolną do samodzielnego rządzenia²⁴, co mogłoby z kolei się przyczynić do poprawy jakości sprawowania polityki i w konsekwencji wpłynąć na wyższą frekwencję wyborczą.

W elbląskim okręgu wyborczym bardzo trudno jest prowadzić działalność polityczną ze względu na sytuację społeczno-ekonomiczno-demograficzną. Na tym obszarze spore znaczenie odgrywają ugrupowania populistyczne, które prostymi hasłami wpływają na decyzje wyborców. Tylko długofalowe działania, w wyniku których nastąpi poprawa sytuacji społeczno-ekonomicznej ludności tego regionu, mogą przynieść wzrost zainteresowania polityką, a przede wszystkim zmiany postaw obywatelskich. Uaktywnienie społeczeństwa i wyjście z marazmu wydaje się podstawowym zadaniem.

---

²⁴ W 2005 r. w Niemczech, we Włoszech i na Węgrzech odbyły się wybory, a ich wyniki doprowadziły do dużej polaryzacji sceny politycznej. Żadna z rywalizujących partii czy koalicji nie dysponowała jednak dużą przewagą nad przeciwnikiem politycznym. W konsekwencji bardzo trudno było stworzyć stabilny układ rządzenia. W Niemczech powstała duża koalicja SPD-CDU-CSU. M. Ostrowski, *Demokracja pół na pół*, „Polityka” 2006, nr 16, s. 24-26.